

R O M Â N I A
ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
Completele pentru dezlegarea unor chestiuni de drept

Decizia nr. 9/2017 Dosar nr. [71/1/2017](#)

Pronunțată în ședință publică astăzi, 15 martie 2017.

Publicat in Monitorul Oficial, Partea I nr. 346 din 11/05/2017

Mirela Sorina Popescu - președintele Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție -
președintele completului

Florentina Dragomir - judecător la Secția penală
Simona Daniela Enean - judecător la Secția penală
Săndel Lucian Macavei - judecător la Secția penală
Luciana Mera - judecător la Secția penală
Anca Mădălina Alexandrescu - judecător la Secția penală
Angela Dragne - judecător la Secția penală
Rodica Aida Popa - judecător la Secția penală
Marius Dan Foitoș - judecător la Secția penală

Pe rol se află soluționarea sesizării formulate de Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția penală în Dosarul nr. 9.131/2/2011*, prin care se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept: "dacă art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005, în forma în vigoare până la data 1 februarie 2014, reglementează o cauză de nepedepsire/reducere a limitelor de pedeapsă cu caracter real sau personal".

Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a fost constituit conform prevederilor art. 476 alin. (6) din Codul de procedură penală raportat la art. 473 alin. (8) din Codul de procedură penală și art. 27⁴ din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

Ședința a fost prezidată de către președintele Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție, doamna judecător Mirela Sorina Popescu.

Conform art. 27⁶ din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, la ședința de judecată a participat doamna Liliana Miu, magistrat-asistent în cadrul Secției penale.

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a fost reprezentat de doamna procuror Marinela Mincă, procuror șef birou în cadrul Secției judiciare - Serviciul judiciar penal al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Magistratul-asistent a prezentat referatul cauzei, învederând obiectul Dosarului nr. 9.131/2/2011* aflat pe rolul Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, precum și faptul că la data de 21 februarie 2017 a fost depus la dosar raportul întocmit de judecătorul raportor, doamna judecător Florentina Dragomir, care a fost comunicat părților, potrivit dispozițiilor art. 476 alin. (9) din Codul de procedură penală, la dosar nefiind depuse puncte de vedere din partea acestora privind chestiunea de drept supusă judecării.

În continuare, magistratul-asistent a arătat că la dosar au transmis puncte de vedere Curtea de Apel Alba Iulia, Curtea de Apel Bacău, Curtea de Apel București, Curtea de Apel Cluj, Curtea de Apel Constanța, Curtea de Apel Craiova, Curtea de Apel Galați, Curtea de Apel Iași, Curtea de Apel Oradea, Curtea de Apel Pitești, Curtea de Apel Ploiești, Curtea de Apel Suceava, Curtea de Apel Timișoara și Curtea de Apel Târgu Mureș, fiind conturate două opinii, astfel cum sunt menționate în raportul depus la dosar.

De asemenea, a învederat că Direcția legislație, studii, documentare și informatică juridică din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție și-a exprimat în scris punctul de vedere asupra chestiunii de drept supuse dezlegării.

A mai arătat că, în conformitate cu dispozițiile art. 476 alin. (1) din Codul de procedură penală

raportat la art. 473 alin. (5) din Codul de procedură penală, a fost solicitată opinia scrisă a specialiștilor din domeniul juridic cu privire la chestiunea de drept ce formează obiectul sesizării, la dosar fiind comunicate puncte de vedere formulate de către Facultatea de Drept din cadrul Universității Craiova.

La data de 20 februarie 2017, Ministerul Public - Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a depus la dosar Adresa nr. 93/C/88/III-5/2017, prin care s-a adus la cunoștință faptul că în cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție nu există în lucru nicio sesizare având ca obiect promovarea unui recurs în interesul legii cu privire la problema de drept cu care a fost sesizată instanța, fiind comunicate, totodată, și concluzii scrise.

Președintele Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, doamna judecător Mirela Sorina Popescu, constatând că nu sunt cereri sau excepții de formulat, a solicitat reprezentantului Ministerului Public să susțină punctul de vedere al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție cu privire la chestiunea de drept supusă dezbaterii.

Reprezentantul Ministerului Public a susținut că sesizarea îndeplinește condițiile de admisibilitate, respectiv chestiunea de drept cu care a fost sesizată instanța supremă nu a primit încă o rezolvare printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii și nici nu face obiectul unui asemenea recurs, Înalta Curte de Casație și Justiție este investită cu soluționarea cauzei în ultimă instanță și, de asemenea, există o chestiune de drept, de a cărei lămurire depinde soluționarea cauzei în apel.

A învederat că prin chestiunea de drept cu care a fost sesizată instanța se tinde la interpretarea, în abstract, a împrejurării dacă art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005, în forma în vigoare până la data 1 februarie 2014, reglementează o cauză de nepedepsire/reducere a limitelor de pedeapsă cu caracter real sau personal.

De asemenea, a menționat că, în speță, chestiunea de drept supusă dezlegării prezintă importanță în situațiile în care sunt mai mulți participanți la săvârșirea unei fapte, iar prejudiciul este achitat doar de către unul dintre aceștia.

Așadar, a apreciat că problema de drept supusă dezlegării trebuie soluționată prin stabilirea caracterului personal al cauzei de nepedepsire/reducere a limitelor de pedeapsă prevăzută de art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005, întrucât în ipotezele reglementate de textul menționat acoperirea prejudiciului intervine după săvârșirea faptei și nu are legătură cu comiterea propriu-zisă a infracțiunii.

Totodată, a precizat că, având în vedere că infracțiunea de evaziune fiscală este o infracțiune de pericol, și nu o infracțiune de rezultat, cauza de nepedepsire/reducere a limitelor de pedeapsă nu se referă la fapta, ci la atitudinea faptuitorului care înțelege să repare consecințele faptelor sale. Doar acțiunea participantului sau participanților care repară consecințele faptei lor indică o modificare a modului în care aceștia înțeleg să se raporteze la fapta de care sunt acuzați, și anume că depun eforturi pentru repararea prejudiciului.

În final, a solicitat admiterea sesizării și pronunțarea unei decizii în sensul că recuperarea prejudiciului în condițiile prevăzute de lege are semnificația juridică a unei cauze personale de nepedepsire/reducere a limitelor de pedeapsă.

Președintele Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a declarat dezbaterile închise, iar dosarul a fost reținut în pronunțare asupra problemei de drept supuse dezlegării.

ÎNALTA CURTE,

asupra chestiunii de drept cu care a fost sesizată, constată următoarele:

I. Titularul și obiectul sesizării

Prin Încheierea de ședință din 8 noiembrie 2016, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția penală în Dosarul nr. 9.131/2/2011*, în baza art. 475 alin. (1) din Codul de procedură penală, a fost sesizată Înalta Curte de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept: "dacă interpretarea art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005, în forma în vigoare până la 1 februarie 2014, pentru a se stabili dacă «art. 10 alin. (1)

din Legea nr. 241/2005 reglementează o cauză de nepedepsire/reducere a limitelor de pedeapsă cu caracter real sau personal.»"

II. Expunerea succintă a cauzei

În primul ciclu procesual, prin Sentința penală nr. 75/F din 7 mai 2013 a Curții de Apel Pitești, Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie, pronunțată în Dosarul nr. 9.131/2/2011*:

1. A fost condamnat inculpatul D.A.S. la pedepsele de:

- 2 ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de evaziune fiscală prevăzute de art. 9 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale și interzicerea drepturilor prevăzute de art. 64 alin. 1 lit. a) și b) teza a II-a din Codul penal din 1969, ca pedeapsă complementară, pe o perioadă de 2 ani;

- 2 ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de evaziune fiscală prevăzute de art. 9 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale și interzicerea drepturilor prevăzute de art. 64 alin. 1 lit. a) și b) teza a II-a din Codul penal din 1969, ca pedeapsă complementară, pe o perioadă de 2 ani;

- 3 ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de evaziune fiscală prevăzute de art. 9 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, cu aplicarea art. 41 alin. (2) din Codul penal din 1969 și interzicerea drepturilor prevăzute de art. 64 alin. 1 lit. a) și b) teza a II-a din Codul penal din 1969, ca pedeapsă complementară, pe o perioadă de 3 ani.

În baza art. 33 și art. 34 din Codul penal din 1969, au fost contopite pedepsele aplicate, urmând ca inculpatul să execute pedeapsa cea mai grea de 3 ani închisoare și interzicerea drepturilor prevăzute de art. 64 alin. 1 lit. a) și b) teza a II-a din Codul penal din 1969, ca pedeapsă complementară, pe o perioadă de 3 ani.

În baza art. 71 din Codul penal din 1969, a interzis inculpatului D.A.S. drepturile prevăzute de art. 64 alin. 1 lit. a) și b) teza a II-a din Codul penal din 1969.

În baza art. 86¹ din Codul penal din 1969, a suspendat sub supraveghere executarea pedepsei, iar în baza art. 86² din Codul penal din 1969, a fixat termen de încercare de 7 ani.

În sarcina inculpatului D.A.S. au fost instituite măsurile și obligațiile prevăzute de art. 86³ alin. 1 lit. a) -d) din Codul penal din 1969, respectiv:

- să se prezinte la datele fixate la Serviciul de probațiune de pe lângă Tribunalul București;
- să anunțe, în prealabil, orice schimbare de domiciliu, reședință sau locuință și orice deplasare care depășește opt zile, precum și întoarcerea;
- să comunice și să justifice schimbarea locului de muncă;
- să comunice informații de natură a putea fi controlate mijloacele lui de existență.

A atras atenția asupra dispozițiilor art. 86⁴ din Codul penal din 1969 în raport cu dispozițiile art. 359 din Codul procedură penală din 1969.

A făcut aplicarea art. 71 alin. 5 din Codul penal din 1969.

2. A fost condamnat inculpatul V.M.D. la pedeapsa de:

- 2 ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de complicitate la evaziune fiscală prevăzută de art. 26 din Codul penal raportat la art. 9 alin. 1 lit. c) din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale și interzicerea drepturilor prevăzute de art. 64 alin. 1 lit. a) și b) teza a II-a din Codul penal din 1969, ca pedeapsă complementară, pe o perioadă de 2 ani.

În baza art. 71 din Codul penal din 1969 a interzis inculpatului V.M.D. drepturile prevăzute de art. 64 alin. 1 lit. a) și b) teza a II-a din Codul penal din 1969.

În baza art. 81 din Codul penal din 1969, a suspendat condiționat executarea pedepsei, iar în baza art. 82 din Codul penal din 1969 a fost fixat termen de încercare de 4 ani.

A atras atenția asupra dispozițiilor art. 83 din Codul penal din 1969.

A făcut aplicarea art. 71 alin. 5 din Codul penal din 1969.

3. A fost condamnat inculpatul P.B. la pedeapsa de:

- 4 ani închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de instigare la complicitate la infracțiunea de evaziune fiscală prevăzută de art. 25 raportat la art. 26 din Codul penal din 1969 raportat la art. 9 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale cu aplicarea art. 41 alin. 2 din Codul penal din 1969 și art. 37 alin. 1 din Codul penal din 1969 și interzicerea

drepturilor prevăzute de art. 64 alin. 1 lit. a) și b) teza a II-a din Codul penal din 1969, ca pedeapsă complementară, pe o perioadă de 4 ani.

În baza art. 71 din Codul penal din 1969 a interzis inculpatului P.B. drepturile prevăzute de art. 64 alin. 1 lit. a) și b) teza a II-a din Codul penal din 1969.

4. A fost condamnat inculpatul T.V.T. la pedeapsa de:

- 3 ani și 6 luni închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de complicitate la infracțiunea de evaziune fiscală prevăzută de art. 26 din Codul penal din 1969 raportat la art. 9 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, cu aplicarea art. 37 alin. 1 lit. b) din Codul penal din 1969 și interzicerea drepturilor prevăzute de art. 64 alin. 1 lit. a) și b) teza a II-a din Codul penal din 1969, ca pedeapsă complementară, pe o perioadă de 3 ani și 6 luni.

În baza art. 71 din Codul penal din 1969 a interzis inculpatului T.V. drepturile prevăzute de art. 64 alin. 1 lit. a) și b) teza a II-a din Codul penal din 1969.

5. A fost condamnat inculpatul M.M.I. la pedeapsa de:

- 1 an și 6 luni închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de complicitate la infracțiunea de evaziune fiscală prevăzută de art. 26 din Codul penal din 1969 raportat la art. 9 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, cu aplicarea art. 41 alin. 2 din Codul penal din 1969 și art. 320¹ din Codul de procedură penală din 1969.

În baza art. 71 alin. 5 din Codul penal din 1969 a interzis inculpatului M.M.I. drepturile prevăzute de art. 64 alin. 1 lit. a) și lit. b) teza a II-a din Codul penal din 1969.

În baza art. 81 din Codul penal din 1969 a suspendat condiționat executarea pedepsei, iar în baza art. 82 din Codul penal din 1969 a fost fixat termen de încercare de 3 ani și 6 luni.

A atras atenția inculpatului M.M.I. asupra dispozițiilor art. 83 din Codul penal din 1969.

A admis acțiunea civilă exercitată de partea civilă Ministerul Finanțelor Publice prin A.N.A.F. și au fost obligați inculpații, în solidar, să plătească suma de 309.077,25 lei cu titlu de despăgubiri civile.

A menținut sechestrul asigurator asupra bunurilor sechestrate în faza de urmărire penală.

Împotriva acestei sentințe au declarat apel Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Pitești, partea civilă Statul român prin A.N.A.F. și inculpații D.A.S., V.M.D., P.B. și T.V.T.

Înalta Curte de Casație și Justiție, prin Decizia penală nr. 271/A din 23 septembrie 2014, a admis apelurile declarate în cauză, a desființat în parte sentința penală apelată și a trimis cauza spre rejudecare la aceeași instanță, în ceea ce-i privește pe inculpații D.A.S., V.M.D., P.B. și T.V.T., sub aspectul laturii penale, precum și pentru rejudecarea în integralitate a laturii civile.

A menținut soluția pronunțată sub aspectul laturii penale în ceea ce-l privește pe inculpatul M.M.I.

Pentru a pronunța această decizie, instanța de control judiciar a reținut că prima instanță a pronunțat o hotărâre de condamnare a apelanților inculpați fără a dovedi, cu excepția inculpatului M.M.I., faptele deduse judecării, fără a prezenta, indica și analiza că din probele administrate rezultă vinovăția inculpaților. De asemenea, a indicat ca, odată cu rejudecarea cauzei, instanța de fond: să analizeze critica inculpatului P.B. privind excepția de necompetență a organului de urmărire penală; să procedeze la audierea inculpaților și la verificarea apărării acestora, audierea în calitate de martor a inculpatului M.M.I., în legătură cu acuzațiile ce i se aduc inculpatului P.B.; să analizeze, în raport cu stadiul procesual al cauzei și de data la care s-a achitat prejudiciul, aplicarea dispozițiilor art. 10 din Legea nr. 241/2005 sau a dispozițiilor art. 74¹ din Codul penal din 1969, ca lege penală mai favorabilă, în condițiile art. 5 din Codul penal; să procedeze la stabilirea persoanelor care au achitat prejudiciul; să administreze orice alte probe necesare soluționării cauzei cu respectarea condițiilor procesuale și a drepturilor părților în scopul stabilirii unei situații de fapt concrete, a încadrării juridice, a vinovăției sau nevinovăției inculpaților.

În rejudecare, instanța de fond, prin Sentința penală nr. 56 din 6 mai 2016, în baza dispozițiilor art. 10 alin. (1) teza finală din Legea nr. 241/2005, cu aplicarea art. 5 din Codul penal și în temeiul dispozițiilor art. 16 alin. (1) lit. h) raportat la art. 396 alin. (6) din Codul de procedură penală, a încetat procesul penal față de inculpatul D.A.S., pentru săvârșirea infracțiunilor prevăzute de:

- art. 9 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 241/2005, cu aplicarea art. 5 din Codul penal;

- art. 9 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 241/2005, cu aplicarea art. 5 din Codul penal;
- art. 9 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 241/2005, cu aplicarea art. 41 alin. 2 din Codul penal din 1969, cu aplicarea art. 5 din Codul penal.

În baza dispozițiilor art. 10 alin. (1) teza finală din Legea nr. 241/2005 și art. 91 lit. c) din Codul penal anterior, a aplicat inculpatului amenda administrativă de 1.000 lei.

În baza dispozițiilor art. 10 alin. (1) teza finală din Legea nr. 241/2005, cu aplicarea art. 5 din Codul penal și în temeiul dispozițiilor art. 16 alin. 1 lit. h) raportat la art. 396 alin. (6) din Codul de procedură penală, a încetat procesul penal pentru inculpatul V.M.D., pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 26 din Codul penal din 1969 raportat la art. 9 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 241/2005, cu aplicarea art. 5 din Codul penal.

În baza dispozițiilor art. 10 alin. (1) teza finală din Legea nr. 241/2005 și art. 91 lit. c) din Codul penal din 1969, a aplicat inculpatului amenda administrativă de 800 lei.

În baza dispozițiilor art. 10 alin. (1) teza finală din Legea nr. 241/2005, cu aplicarea art. 5 din Codul penal și în temeiul dispozițiilor art. 16 alin. (1) lit. h) raportat la art. 396 alin. (6) din Codul de procedură penală, a încetat procesul penal pentru inculpatul P.B. pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 25 raportat la art. 26 din Codul penal din 1969, raportat la art. 9 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 241/2005 cu aplicarea art. 41 alin. 2 din Codul penal din 1969 și art. 37 lit. b) din Codul penal din 1969, cu aplicarea art. 5 din Codul penal.

În baza dispozițiilor art. 10 alin. (1) teza finală din Legea nr. 241/2005 și art. 91 lit. c) din Codul penal din 1969, a aplicat inculpatului amenda administrativă de 800 lei.

În baza dispozițiilor art. 10 alin. (1) teza finală din Legea nr. 241/2005, cu aplicarea art. 5 din Codul penal și în temeiul dispozițiilor art. 16 alin. (1) lit. h) raportat la art. 396 alin. (6) din Codul de procedură penală, a încetat procesul penal pentru inculpatul T.V.T., pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 26 din Codul penal din 1969, raportat la art. 9 lit. c) din Legea nr. 241/2005 cu aplicarea art. 37 alin. 1 lit. b) din Codul penal din 1969, cu aplicarea art. 5 din Codul penal.

În baza dispozițiilor art. 10 alin. (1) teza finală din Legea nr. 241/2005 și art. 91 lit. c) din Codul penal din 1969, a aplicat inculpatului amenda administrativă de 800 lei.

A constatat prejudiciul acoperit și a respins ca nefondată acțiunea civilă exercitată de partea civilă Ministerul Finanțelor Publice prin A.N.A.F.

A fost ridicat sechestrul asigurător asupra bunurilor inculpaților în faza de urmărire penală.

Împotriva acestei sentințe a declarat apel Ministerul Public - Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Pitești.

Prin motivele de apel s-a criticat greșita încetare a procesului penal față de inculpații V.M. D., T.V.T. și P.B., întrucât în cauzele penale având ca obiect infracțiunile de evaziune fiscală prevăzute în Legea nr. 241/2005, instanța de fond, soluționând acțiunea civilă, a dispus obligarea inculpaților la plata sumelor reprezentând obligația fiscală principală datorată și la plata sumelor reprezentând obligațiile fiscale accesorii datorate, în condițiile Codului de procedură fiscală, astfel cum s-a statuat prin Decizia nr. 17 din 5 octombrie 2015, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 875 din 23 noiembrie 2015. Or, instanța de fond, în rejudecare, a menționat că prejudiciul în materialitatea sa, mai puțin accesoriile, a fost acoperit în integralitate. Față de împrejurarea că inculpatul D.A.S. a achitat doar parțial prejudiciul, respectiv debitul principal, nu și obligațiile de plată accesorii aferente debitului principal, s-a apreciat că dispozițiile art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005 nu sunt incidente în cauză, cum în mod greșit a reținut instanța de fond.

În reformularea motivelor de apel, Ministerul Public a criticat greșita încetare a procesului penal față de inculpatul D.A.S. având în vedere concursul de infracțiuni de evaziune fiscală și greșita aplicare a unei amenzi administrative față de acesta, precum și greșita încetare a procesului penal față de inculpații V.M.D., T.V.T. și P.B., aceștia din urmă neavând nicio contribuție la achitarea prejudiciului.

III. Punctul de vedere al instanței care a dispus sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție cu privire la problema de drept a cărei dezlegare se solicită

1. Cu privire la admisibilitatea sesizării

Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția penală a apreciat că sunt îndeplinite condițiile de admisibilitate prevăzute de art. 475 din Codul de procedură penală, respectiv investirea cu soluționarea cauzei în ultimă instanță (soluția pronunțată în judecarea contestației este definitivă); de lămurirea modului de interpretare și aplicare a problemei de drept puse în discuție depinde soluționarea cauzei pe fond (admiterea sau respingerea contestației); chestiunea de drept supusă dezlegării nu face obiectul unui recurs în interesul legii, iar asupra acesteia Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat deja printr-o decizie întemeiată pe dispozițiile art. 471 sau ale art. 475 din Codul procedură penală.

2. Referitor la problema de drept ce formează obiectul sesizării

Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția penală a considerat că soluția ce ar trebui adoptată, în cazul problemei de drept a cărei dezlegare se solicită, ar trebui să fie în sensul stabilirii caracterului personal al consecințelor decurgând din acoperirea prejudiciului. S-a arătat că în cazul participației penale ar trebui să beneficieze de aplicarea unei sancțiuni administrative (pentru fapte comise anterior datei de 1 februarie 2014, atunci când legea veche este mai favorabilă) ori de circumstanța atenuantă specială, doar acea persoană (învinuit sau inculpat) care repară efectiv paguba, având în vedere că doar conduita sa indică o modificare a modului în care se raportează la fapta de care este acuzată, și anume că depune eforturi pentru a restitui persoanei vătămate, în cazul infracțiunilor incriminate de Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, impozitele, taxele sau contribuțiile datorate.

Soluția contrară nu este argumentată nici de faptul că prevederile Codului penal includ o circumstanță atenuantă generală, respectiv art. 75 alin. (1) lit. d) din Codul penal, care are consecințe diferite de cele prevăzute de art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005, deși sursa diminuării pericolozității faptei este aceeași, și anume, acoperirea prejudiciului. Nu este posibilă însă nici aplicarea concomitentă față de aceeași persoană a dispozițiilor art. 75 alin (1) lit. d) din Codul penal și art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005. În cazul art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005, legiuitorul a prevăzut consecințe mai largi în ceea ce privește acoperirea prejudiciului (aplicarea unei amenzi administrative, pentru fapte comise anterior datei de 1 februarie 2014, atunci când legea veche este mai favorabilă, ori reducerea limitelor speciale ale pedepsei la jumătate), față de art. 75 alin. (1) lit. d) din Codul penal (reducerea limitelor speciale ale pedepsei cu o treime) în considerarea faptului că de acoperirea prejudiciului constând în impozite, taxe sau contribuții datorate beneficiază mai multe persoane decât strict persoana vătămată (toți cei care într-o formă sau alta beneficiază de bugetul de stat), contrar ipotezei infracțiunilor contra persoanei, de furt calificat, tâlhărie, piraterie, fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată electronice, ultraj, ultraj judiciar, purtare abuzivă, infracțiuni contra siguranței publice, infracțiuni contra sănătății publice, infracțiuni contra libertății religioase și respectului datorat persoanelor decedate, contra securității naționale, contra capacității de luptă a forțelor armate, infracțiunilor de genocid, contra umanității și de război, a infracțiunilor privind frontiera de stat a României, a infracțiunilor la legislația privind prevenirea și combaterea terorismului, a infracțiunilor de corupție, infracțiunilor asimilate infracțiunilor de corupție, a celor împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene, a infracțiunilor privitoare la nerespectarea regimului materiilor explozive, materialelor nucleare sau al altor materii radioactive, privind regimul juridic al drogurilor, privind regimul juridic al precursorilor de droguri, a celor privind spălarea banilor, privind activitățile aeronautice civile și cele care pot pune în pericol siguranța zborurilor și securitatea aeronautică, privind protecția martorilor, privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii, a celor privind traficul de organe, țesuturi sau celule de origine umană, privind prevenirea și combaterea pornografiei și a celor la regimul adopțiilor.

Aplicarea unei sancțiuni administrative (pentru fapte comise anterior datei de 1 februarie 2014, atunci când legea veche este mai favorabilă), a unei circumstanțe atenuante speciale, nu ar putea să aibă drept consecință obligația acoperirii integrale a prejudiciului de către fiecare dintre cei care au participat la săvârșirea faptei ce formează obiectul acuzației, astfel încât nu se poate susține că s-ar putea cere inculpaților să acopere mai mult decât prejudiciul efectiv creat prin punerea pe numele și

la dispoziția persoanei vătămate a câte unei sume echivalente cu prejudiciul din cauză. Atât Codul de procedură penală, cât și Codul civil, respectiv Codul de procedură civilă prevăd soluții prin care părțile să contribuie la acoperirea prejudiciului prin depunerea unor sume corespunzătoare contribuției fiecărui participant la săvârșirea infracțiunii sau prin restituirea sumei corespunzătoare către cel care a plătit deja integral prejudiciul, până la termenul prevăzut de lege.

În consecință, s-a apreciat că deși efectele acoperirii prejudiciului contribuie la scăderea pericolozității faptei prin îndepărtarea unora dintre consecințele acesteia, neputând fi ignorată sursa influențării pericolului social, respectiv conduita unuia sau unora dintre inculpați, care au acoperit integral prejudiciul, efectele art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005 au un caracter personal.

IV. Punctul de vedere al procurorului și al părților cu privire la problema de drept a cărei dezlegare se solicită

Procurorul a arătat că, în opinia sa, cauza de nepedepsire/reducere a limitelor de pedeapsă prevăzută de art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005 este una personală, întrucât nu se referă la faptă (infracțiunea de evaziune fiscală fiind, de altfel, o infracțiune de pericol), ci la atitudinea făptuitorului care înțelege să repare consecințele faptelor sale.

Inculpații, prin apărători, dar și personal, au arătat că problema supusă dezlegării nu este o veritabilă problemă de drept, ci este o chestiune de fapt cu influență asupra soluționării laturii penale a cauzei.

V. Punctele de vedere exprimate de curțile de apel și instanțele de judecată arondate

Înalta Curte de Casație și Justiție constată că în această materie au fost conturate mai multe opinii, după cum urmează:

Într-o opinie majoritară, s-a apreciat că art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005 reglementează o cauză de nepedepsire/reducere a limitelor de pedeapsă cu caracter personal.

În acest sens, s-au pronunțat următoarele instanțe: Curtea de Apel București, Secția a II-a penală; Tribunalul Ilfov; Tribunalul Giurgiu; Tribunalul Teleorman; Curtea de Apel Pitești; Tribunalul Vâlcea (minuta Sentinței penale nr. 215 din 14 decembrie 2016, pronunțată în Dosarul nr. 4.277/90/2015, Sentința penală nr. 178 din 26 octombrie 2016, pronunțată în Dosarul nr. 1.254/90/2016); Curtea de Apel Ploiești; Tribunalul Prahova, Tribunalul Buzău; Tribunalul Dâmbovița; Judecătoria Câmpina; Judecătoria Mizil; Curtea de Apel Craiova; Tribunalul Olt; Tribunalul Mehedinți; Tribunalul Dolj; Tribunalul Gorj; Judecătoria Târgu Jiu; Judecătoria Târgu Cărbunești; Judecătoria Motru; Judecătoria Novaci; Curtea de Apel Alba Iulia; Tribunalul Hunedoara (Sentința penală nr. 173 din 16 decembrie 2015, pronunțată în Dosarul nr. 7.133/97/2013); Tribunalul Sibiu (minuta Sentinței penale nr. 113/2016, pronunțată în Dosarul nr. 1.322/85/2016, minuta Sentinței penale nr. 125/2016, pronunțată în Dosarul nr. 1.503/85/2016); Judecătoria Săliște (Sentința penală nr. 9 din 26 ianuarie 2011, pronunțată în Dosarul nr. 257/294/2010); Judecătoria Avrig (Sentința penală nr. 25 din 12 februarie 2010, pronunțată în Dosarul nr. 1.325/787/2009); Curtea de Apel Bacău; Tribunalul Bacău; Curtea de Apel Brașov; Tribunalul Covasna (Sentința penală nr. 4 din 25 februarie 2016, pronunțată în Dosarul nr. 1.164/119/2015, Sentința penală nr. 20 din 6 octombrie 2016, pronunțată în Dosarul nr. 862/119/2016, Sentința penală nr. 32 din 18 noiembrie 2016, pronunțată în Dosarul nr. 508/119/2016); Curtea de Apel Galați; Tribunalul Galați (Sentința penală nr. 61 din 25 ianuarie 2017, pronunțată în Dosarul nr. 2.140/121/2016); Curtea de Apel Iași; Tribunalul Iași; Curtea de Apel Constanța; Tribunalul Tulcea; Curtea de Apel Cluj; Tribunalul Cluj; Curtea de Apel Târgu Mureș; Judecătoria Luduș; Judecătoria Reghin; Judecătoria Harghita; Curtea de Apel Suceava; Tribunalul Suceava (Sentința penală nr. 289 din 13 decembrie 2016, pronunțată în Dosarul nr. 1.408/86/2016).

În opinie minoritară s-a reținut că art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005 reglementează o cauză de nepedepsire/reducere a limitelor de pedeapsă cu caracter real.

În acest sens s-au pronunțat următoarele instanțe: Curtea de Apel București, Secția I penală; Tribunalul București; Tribunalul Ilfov (Sentința penală nr. 26/F din 12 februarie 2015, pronunțată în Dosarul nr. 269/93/2014, Sentința penală nr. 237/F din 26 noiembrie 2015, pronunțată în Dosarul nr. 2.223/93/2015, Sentința penală nr. 236/F din 25 noiembrie 2015, pronunțată în Dosarul nr.

2.074/93/2015, Sentința penală nr. 159/F din 26 august 2015, pronunțată în Dosarul nr. 1.052/93/2015); Tribunalul Giurgiu (Sentința penală nr. 501 din 25 aprilie 2014, pronunțată în Dosarul nr. 1.768/122/2012); Tribunalul Teleorman (Sentința penală nr. 57/F din 16 iunie 2015, pronunțată în Dosarul nr. 3.288/87/2014); Tribunalul Ialomița; Curtea de Apel Ploiești; Judecătoria Mizil; Curtea de Apel Alba Iulia; Tribunalul Alba; Curtea de Apel Bacău; Tribunalul Neamț; Curtea de Apel Brașov; Tribunalul Brașov; Curtea de Apel Galați; Curtea de Apel Oradea; Tribunalul Satu Mare (Sentința penală nr. 63 din 28 aprilie 2016, pronunțată în Dosarul nr. 3.136/83/2015); Curtea de Apel Iași; Tribunalul Vaslui; Judecătoria Vaslui; Curtea de Apel Constanța (Decizia penală nr. 215/P din 13 martie 2015, pronunțată în Dosarul nr. 1.550/118/2014, Decizia penală nr. 122/P din 10 noiembrie 2016, pronunțată în Dosarul nr. 7.354/118/2015); Tribunalul Constanța (Sentința penală nr. 547 din 30 octombrie 2014, pronunțată în Dosarul nr. 1.550/118/2014, Sentința penală nr. 356 din 12 octombrie 2015, pronunțată în Dosarul nr. 5.824/118/2014, Sentința penală nr. 272 din 23 iunie 2016, pronunțată în Dosarul nr. 7.354/118/2015); Tribunalul Tulcea; Judecătoria Hârșova (Sentința penală nr. 113 din 1 noiembrie 2016, pronunțată în Dosarul nr. 826/842/2016); Curtea de Apel Cluj (Decizia penală nr. 1.554 din 14 decembrie 2015, pronunțată în Dosarul nr. 1.406/84/2015); Tribunalul Sălaj (Sentința penală nr. 205 din 7 octombrie 2015, pronunțată în Dosarul nr. 1.406/84/2015 și nr. 168/2016); Curtea de Apel Bacău; Tribunalul Neamț (Sentința penală nr. 19/P din 10 martie 2016, pronunțată în Dosarul nr. 4.263/103/2014, Sentința penală nr. 33/P din 26 mai 2016, pronunțată în Dosarul nr. 1.004/103/2016, Sentința penală nr. 41/P din 22 iunie 2016, pronunțată în Dosarul nr. 881/103/2016, Sentința penală nr. 80/P din 16 noiembrie 2016, pronunțată în Dosarul nr. 1.239/103/2016).

VI. Punctul de vedere exprimat de Direcția legislație, studii, documentare și informatică juridică din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție

Referitor la chestiunea de drept care formează obiectul sesizării prealabile în Dosarul nr. 71/1/2017 s-a apreciat că art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005, în forma în vigoare până la data de 1 februarie 2014, reglementează o cauză de nepedepsire/reducere a limitelor de pedeapsă cu caracter personal.

Opinia exprimată se întemeiază pe următoarele argumente:

1. Cauza de nepedepsire/reducere a limitelor de pedeapsă reglementată în art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005, în forma în vigoare până la data de 1 februarie 2014, privește, în esență, acoperirea integrală a prejudiciului cauzat prin săvârșirea unei infracțiuni de evaziune fiscală, până la momentul procesual stabilit de legiuitor.

Acoperirea integrală a prejudiciului de către făptuitor până la momentul procesual stabilit de legiuitor nu se referă la fapta de evaziune fiscală săvârșită, ci privește conduita făptuitorului într-un moment ulterior comiterii faptei și atitudinea proprie a făptuitorului manifestată până la momentul procesual stabilit de legiuitor.

Conduita făptuitorului într-un moment ulterior comiterii faptei și atitudinea acestuia manifestată la un anumit moment procesual caracterizează persoana făptuitorului și permit stabilirea pericolozității sale, iar nu fapta săvârșită și gravitatea acesteia.

Conduita după săvârșirea infracțiunii și în cursul procesului penal reprezintă, conform art. 74 alin. (1) lit. f) din Codul penal, un criteriu general de individualizare a pedepsei, cu caracter personal, pe baza căruia se determină pericolozitatea făptuitorului. Acoperirea integrală a prejudiciului în condițiile art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005, în forma în vigoare până la data de 1 februarie 2014, constituie o formă de manifestare a conduitei după săvârșirea infracțiunii și în cursul procesului penal, căreia legiuitorul i-a atribuit valoarea de cauză de nepedepsire/reducere a limitelor de pedeapsă, menținându-i caracterul personal.

De asemenea, eforturile depuse de infractor pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii reprezintă, potrivit art. 75 alin. (2) lit. a) din Codul penal, o circumstanță atenuantă judiciară, cu caracter personal, pe baza căreia se reduc limitele de pedeapsă, conform art. 76 din Codul penal. Acoperirea integrală a prejudiciului în condițiile art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005, în forma în vigoare până la data de 1 februarie 2014, reflectă eforturile depuse de infractor pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii, cărora legiuitorul le-a atribuit

valoarea de cauză de nepedepsire/reducere a limitelor de pedeapsă, menținându-le caracterul personal.

Interpretarea dispozițiilor art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005, în mod corelat cu dispozițiile art. 74 alin. (1) lit. f) și art. 75 alin. (2) lit. a) din Codul penal, conduce la concluzia că acoperirea integrală a prejudiciului constituie o cauză de nepedepsire/reducere a limitelor de pedeapsă cu caracter personal, aplicabilă exclusiv făptuitorului (autor sau participant), care întrunește condițiile prevăzute în art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005, în forma în vigoare până la data de 1 februarie 2014, conform art. 28 alin. 1 din Codul penal anterior și art. 50 alin. (1) din Codul penal.

2. Opinia exprimată ține seama de considerentele deciziilor Curții Constituționale privitoare la dispozițiile art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005, în forma în vigoare până la data de 1 februarie 2014.

3. Opinia exprimată se reflectă și în deciziile Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție, fiind exemplificate în acest sens: Sentința penală nr. 120 din 24 martie 2011, pronunțată de Tribunalul Brașov - Secția penală, menținută sub aspectul aplicării dispozițiilor art. 10 alin. (1) teza finală din Legea nr. 241/2005 prin Decizia penală nr. 95/Ap din 15 septembrie 2011, pronunțată de Curtea de Apel Brașov - Secția penală și prin Decizia penală nr. 1.386 din 30 aprilie 2012, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția penală. Dispozițiile legale menționate au fost aplicate numai inculpaților care au acoperit integral prejudiciul, iar nu și inculpatului care nu a acoperit integral prejudiciul, reținându-se următoarele: " (...) Cu privire la infracțiunile de evaziune fiscală comise de inculpatele A. și B., dat fiind că la termenul de judecată din 17 martie 2011 s-a făcut dovada că acestea, până la primul termen de judecată acordat în cauză, au achitat integral obligațiile bugetare imputate, s-a constatat incidența cauzei de nepedepsire reglementată de art. 10 alin. (1) teza finală din Legea nr. 241/2005 și s-a dispus, relativ la infracțiunile de evaziune fiscală, încetarea procesului penal pornit împotriva acestor inculpați pentru existența temeiului înscris în art. 10 alin. (1) lit. i¹) din Codul de procedură penală anterior și a cauzei de nepedepsire anterior indicată (...). "

În același sens este și Sentința penală nr. 142 din 23 septembrie 2013, pronunțată de Tribunalul Mehedinți - Secția penală, menținută sub aspectul aplicării dispozițiilor art. 10 alin. (1) teza finală din Legea nr. 241/2005 prin Decizia penală nr. 344 din 7 noiembrie 2013, pronunțată de Curtea de Apel Craiova - Secția penală și pentru cauze cu minori și prin Decizia penală nr. 1.425 din 23 aprilie 2014, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția penală, reținându-se că, întrucât inculpatul A. a achitat integral prejudiciul ce nu depășește 50.000 euro, în echivalentul monedei naționale, în temeiul dispozițiilor art. 10 alin. (1) teza finală din Legea nr. 241/2005 raportat la art. 11 pct. 2 lit. b) și art. 10 alin. (1) lit. i¹) din Codul de procedură penală din 1969, s-a dispus încetarea procesului penal privind pe inculpatul A. în legătură cu săvârșirea infracțiunii prevăzute în art. 9 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 241/2005, cu aplicarea art. 41 alin. 2 din Codul penal din 1969, considerând că această împrejurare nu poate produce consecințe în planul răspunderii penale și pentru inculpata persoană juridică, în speță pentru societatea B.

De asemenea s-a menționat că în Decizia penală nr. 201/A din 27 iunie 2014, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția penală s-a reținut că, pentru a opera dispozițiile art. 10 din Legea nr. 241/2005, prejudiciul trebuie achitat de inculpat, și nu de partea responsabilă civilmente.

VII. Jurisprudența relevantă a Curții Constituționale

Prin Decizia nr. 362 din 24 aprilie 2012 a Curții Constituționale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 370 din 31 mai 2012, s-a reținut faptul că stabilirea prin dispozițiile legale criticate a unui regim sancționator diferit în funcție de atitudinea procesuală concretă a persoanelor cercetate nu poate conduce la concluzia că justiția nu ar fi unică, egală și imparțială pentru toți, judecătorul, în limitele acestor principii, procedând la individualizarea regimului sancționator potrivit criteriilor obiective puse la dispoziție de lege.

Așadar, dispozițiile art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005 sunt considerate de către instanța de contencios constituțional ca dispoziții legale care stabilesc un regim sancționator diferit în funcție de atitudinea procesuală concretă a persoanelor cercetate, atitudinea procesuală a făptuitorului constituind o circumstanță personală, iar nu reală.

Prin Decizia nr. 1.196 din 30 septembrie 2010 a Curții Constituționale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 745 din 8 noiembrie 2010, s-a reținut că legiuitorul este liber să acorde anumite măsuri de favoare cu caracter penal, condiționat de repararea prejudiciului cauzat tocmai pentru a încuraja comportamentul activ al inculpatului/învinuitului/făptuitorului în sensul diminuării consecințelor periculoase ale faptei penale săvârșite și pentru a repune în circuitul bugetar sumele de bani ce au constituit obiectul prejudiciului.

Din considerentele deciziei sus-menționate rezultă că scopul dispozițiilor art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005 este reprezentat de încurajarea comportamentului activ al făptuitorului în sensul diminuării consecințelor faptei săvârșite, instanța de contencios constituțional plasând, în consecință, aceste dispoziții în sfera reglementării circumstanțelor personale.

Prin Decizia nr. 60 din 15 ianuarie 2009 a Curții Constituționale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 112 din 25 februarie 2009, s-a constatat că dispozițiile legale criticate au mai fost supuse controlului de constituționalitate prin raportare la aceleași prevederi constituționale și cu o motivare asemănătoare. Prin Decizia nr. 638 din 28 iunie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 581 din 23 august 2007, Curtea Constituțională a reținut că este respectat principiul egalității în drepturi, statuat în art. 16 alin. (1) din Constituție, deoarece cauzele de reducere ori de înlocuire a pedepsei prevăzute de lege pentru faptele săvârșite se aplică fără nicio discriminare autorilor infracțiunii de evaziune fiscală care au acoperit prejudiciul în condițiile reglementate de art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005.

Prin Decizia nr. 285 din 28 martie 2006 a Curții Constituționale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 337 din 14 aprilie 2006, s-a statuat că nu se poate primi critica privind încălcarea principiului constituțional al egalității în drepturi, deoarece cazul de reducere a pedepsei prevăzut de textul de lege atacat se aplică în mod egal tuturor persoanelor aflate în situația reglementată de art. 10 alin. (1) teza I din Legea nr. 241/2005, respectiv autorilor unei infracțiuni de evaziune fiscală care, în cursul urmăririi penale sau al judecării, până la primul termen de judecată, au acoperit integral prejudiciul cauzat prin fapta penală.

În același sens sunt și Decizia nr. 1.053 din 9 octombrie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 767 din 14 noiembrie 2008, Decizia nr. 1.594 din 26 octombrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 32 din 15 ianuarie 2010, Decizia nr. 1.564 din 7 decembrie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 88 din 2 februarie 2011, Decizia nr. 802 din 3 iulie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 580 din 1 august 2008, Decizia nr. 1.084 din 8 septembrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 665 din 6 octombrie 2009, și Decizia nr. 932 din 14 decembrie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 42 din 19 ianuarie 2007.

VIII. Punctul de vedere al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție

Opinia Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție asupra chestiunii de drept supuse dezlegării este în sensul că: "art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005 reglementează o cauză de nepedepsire/reducere a limitelor de pedeapsă cu caracter personal".

În sprijinul acestei opinii a fost invocată jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție - Secția penală, respectiv Decizia penală nr. 1.425/R din 23 aprilie 2014, pronunțată în Dosarul nr. 2.214/101/2013 - "Deoarece inculpatul M.I. a achitat integral această sumă, ce nu depășește 50.000 euro (...) s-a dispus încetarea procesului penal privind pe inculpatul M.I., în legătură cu săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 9 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 241/2005 cu aplicarea art. 41 alin. (2) din Codul penal din 1969, considerând că această împrejurare nu poate produce consecințe în planul răspunderii penale și pentru inculpata persoană juridică (...) "; Decizia penală nr. 201/A din 27 iunie 2014, pronunțată în Dosarul nr. 263/35/2013: "Pentru a opera dispozițiile art. 10 din Legea nr. 241/2005 prejudiciul trebuie recuperat de inculpat și nu de partea responsabilă civilmente" și Decizia penală nr. 368/RC din 11 decembrie 2014, pronunțată în Dosarul nr. 3.447/1/2014: "Or, cauza de nepedepsire reglementată de dispozițiile art. 10 alin. (1) teza finală din Legea nr. 241/2005 trebuie să aibă la bază atitudinea inculpatului de a acoperi integral prejudiciul infracțional, iar nu atitudinea părții civile de a-și recupera debitele. Altfel spus, nu orice modalitate de recuperare a prejudiciului duce la incidența cauzei de nepedepsire, ci numai atitudinea activă, strict personală a

inculpatului, de a înlătura consecințele infracțiunii săvârșite".

IX. Opinia specialiștilor consultați

În conformitate cu dispozițiile art. 476 alin. (10) raportat la art. 473 alin. (5) din Codul de procedură penală a fost solicitată opinia scrisă a unor specialiști recunoscuți cu privire la chestiunea de drept ce formează obiectul sesizării.

Universitatea din Craiova - Facultatea de Drept - a apreciat că art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005 reglementează o cauză de nepedepsire/reducere a limitelor de pedeapsă cu un caracter personal.

Acoperirea prejudiciului denotă o conștientizare a faptei, o asumare a acesteia și un efort din partea infractorului în a-și îndrepta conduita. Ar fi inechitabil ca o asemenea conduită a unei persoane să se răsfrângă și asupra situației juridice a celorlalți participanți, dacă aceștia, la rândul lor, nu au înțeles să se raporteze astfel rigorilor normei penale.

Situația în care o persoană a achitat integral prejudiciul până la termenul prevăzut de lege nu îi împiedică pe ceilalți participanți care doresc să beneficieze de art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005 să restituie persoanei care a plătit partea de bani care îi revenea potrivit contribuției sale la comiterea infracțiunii.

Prin urmare, restituirea acestor sume de bani permite evaluarea conduitei unei persoane după comiterea infracțiunii, conduită care conduce și la diminuarea gravității faptei astfel cum se afirmă în încheierea de sesizare.

X. Dispozițiile legale incidente

Art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale (forma în vigoare anterior datei de 1 februarie 2014) :

"În cazul săvârșirii unei infracțiuni de evaziune fiscală prevăzute de prezenta lege, dacă în cursul urmăririi penale sau al judecării, până la primul termen de judecată, învinuitul ori inculpatul acoperă integral prejudiciul cauzat, limitele pedepsei prevăzute de lege pentru fapta săvârșită se reduc la jumătate. Dacă prejudiciul cauzat și recuperat în aceleași condiții este de până la 100.000 euro, în echivalentul monedei naționale, se poate aplica pedeapsa cu amendă. Dacă prejudiciul cauzat și recuperat în aceleași condiții este de până la 50.000 euro, în echivalentul monedei naționale, se aplică o sancțiune administrativă, care se înregistrează în cazierul judiciar".

Textul a fost modificat prin art. 79 pct. 2 și art. 104 din Legea nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală și pentru modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții procesual penale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 515 din 14 august 2013, iar în prezent are următorul conținut:

"În cazul săvârșirii unei infracțiuni de evaziune fiscală prevăzute la art. 8 și 9, dacă în cursul urmăririi penale sau al judecării, până la primul termen de judecată, inculpatul acoperă integral pretențiile părții civile, limitele prevăzute de lege pentru fapta săvârșită se reduc la jumătate".

XI. Raportul asupra chestiunii de drept supuse dezlegării

Opinia judecătorului-raportor a fost în sensul admiterii sesizării formulate de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală, în Dosarul nr. 9.131/2/2011*, constatând îndeplinite cumulativ condițiile de admisibilitate prevăzute de art. 475 din Codul de procedură penală.

S-a opinat, în raport de considerentele de ordin teoretic în materie și având în vedere jurisprudența constantă a Curții Constituționale și a instanței supreme, că art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005 privind prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, în forma în vigoare până la data 1 februarie 2014, reglementează o cauză de nepedepsire/reducere a limitelor de pedeapsă cu caracter personal.

XII. Înalta Curte de Casație și Justiție

Examinând sesizarea formulată de către Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală, raportul întocmit de judecătorul-raportor și chestiunea de drept ce se solicită a fi dezlegată, reține următoarele:

A. Cu privire la condițiile de admisibilitate a sesizării

Prin reglementarea în conținutul art. 475 din Codul de procedură penală a condițiilor de admisibilitate a sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri

prealabile pentru dezlegarea unei chestiuni de drept s-a prevăzut posibilitatea ca anumite instanțe, printre care și Înalta Curte de Casație și Justiție, investită cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, atunci când constată, în cursul judecării, existența unei chestiuni de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei și asupra căreia instanța supremă nu a statuat încă printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii și nici nu face obiectul unui asemenea recurs, să sesizeze Înalta Curte de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prin care să se dea rezolvare de principiu respectivei probleme de drept.

Din analiza dispozițiilor legale menționate rezultă că sub aspectul admisibilității sesizării trebuie îndeplinite cumulativ mai multe cerințe, respectiv existența unei cauze aflate în curs de judecată în ultimul grad de jurisdicție pe rolul uneia dintre instanțele arătate expres în norma de reglementare, inclusiv a Înaltei Curți de Casație și Justiție, soluționarea pe fond a acelei cauze să depindă de lămurirea chestiunii de drept ce formează obiectul sesizării, iar problema de drept să nu fi fost încă dezlegată de Înalta Curte de Casație și Justiție prin mecanismele legale ce asigură interpretarea și aplicarea unitară a legii de către instanțele judecătorești sau să nu facă în prezent obiectul unui recurs în interesul legii.

În ceea ce privește sesizarea formulată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală, se constată că este îndeplinită prima condiție privind existența unei cauze pendente aflate în curs de judecată în ultimă instanță, aceasta fiind investită cu soluționarea apelurilor formulate de Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Ploiești și partea civilă A.N.A.F. - D.G.R.F.P.P., prin A.J.F.P.A., împotriva Sentinței penale nr. 56 din 6 mai 2016, pronunțată de Curtea de Apel Ploiești - Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie, în Dosarul nr. 9.131/2/2011* prin care, în al doilea ciclu procesual, în baza dispozițiilor art. 10 alin. (1) teza finală din Legea nr. 241/2005 cu aplicarea art. 5 din Codul penal și a dispozițiilor art. 16 alin. (1) lit. h) raportat la art. 396 alin. (6) din Codul de procedură penală, a fost încetat procesul penal pornit împotriva inculpaților: D.A.G. pentru săvârșirea în concurs a trei infracțiuni de evaziune fiscală prevăzute de art. 9 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 241/2005, din care una în formă continuată; V.M.D. pentru săvârșirea unei singure infracțiuni de evaziune fiscală prevăzută de art. 9 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 241/2005; P.B. pentru săvârșirea, în stare de recidivă postcondamnatorie, a instigării la complicitate la infracțiunea de evaziune fiscală, în formă continuată, prevăzută de art. 9 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 241/2005, cu aplicarea art. 41 alin. 2 din Codul penal din 1969 și art. 37 alin. 1 lit. b) din Codul penal din 1969 și T.V.T. pentru săvârșirea, în stare de recidivă postcondamnatorie, a infracțiunii de evaziune fiscală, prevăzute de art. 9 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 241/2005 și art. 37 alin. 1 lit. b) din Codul penal din 1969. Prin aceeași sentință, în baza dispozițiilor art. 10 alin. (1) teza finală din Legea nr. 241/2005 și art. 91 lit. c) din Codul penal din 1969 a fost aplicată inculpatului D.A.G. amenda administrativă în cuantum de 1.000 lei și inculpaților V.M.D., P.B și T.V.T amenzi administrative în cuantum de câte 800 lei.

S-a constatat acoperit prejudiciul și a fost respinsă, ca nefondată, acțiunea civilă exercitată de către partea civilă A.N.A.F. - D.G.R.F.P.P., prin A.J.F.P.A.

De asemenea se apreciază că este realizată și cea de-a doua cerință referitoare la legătura dintre chestiunea de drept sesizată și soluționarea pe fond a apelurilor declarate de Ministerul Public și partea civilă, hotărârea prealabilă având în acest caz o influență directă asupra deciziei ce va fi dată de instanța de control judiciar (Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția penală) cu privire la modul de dezlegare a raportului juridic de drept penal dedus judecării, sub aspectul interpretării dispozițiilor art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005 privind prevenirea și combaterea evaziunii fiscale (denumită în continuare Legea nr. 241/2005), în forma în vigoare până la data de 1 februarie 2014, în sensul stabilirii dacă textul menționat reglementează o cauză de nepedepsire sau de reducere a limitelor de pedeapsă cu caracter real sau personal.

Totodată, se constată îndeplinită și cea de-a treia condiție de admisibilitate a sesizării. Astfel, chestiunea de drept ce face obiectul sesizării instanței nu a primit încă o rezolvare printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii și nici nu face obiectul unui asemenea recurs, așa cum rezultă din Adresa nr. 93/C/88/III-5/2017 din 20 februarie 2017 a procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, cu excepția unor decizii ale Curții

Constituționale în ale căror considerente este realizată o interpretare a problemei de drept ce face obiectul prezentei hotărâri prealabile.

În considerarea celor expuse anterior, având în vedere și modalitatea reglementării condițiilor cuprinse în conținutul art. 475 din Codul de procedură penală se opinează în sensul admiterii sesizării formulate de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală, fiind îndeplinite cumulativ condițiile de admisibilitate prevăzute de norma procedurală invocată.

B. Cu privire la chestiunea de drept a cărei dezlegare se solicită

Sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție cu prezenta chestiune de drept a fost determinată de dificultatea interpretării și aplicării dispozițiilor art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005, în forma în vigoare până la 1 februarie 2014, în sensul stabilirii dacă textul legal menționat reglementează în conținutul alin. (1) o cauză de nepedepsire/reducere a limitelor de pedeapsă cu caracter real sau personal.

În capitolul III al Legii nr. 241/2005, în vigoare până la data de 1 februarie 2014, intitulat "Cauze de nepedepsire și cauze de reducere a pedepselor", a fost inclus și art. 10 care stabilea că:

"(1) În cazul săvârșirii unei infracțiuni de evaziune fiscală prevăzute de prezenta lege, dacă în cursul urmăririi penale sau al judecării, până la primul termen de judecată, învinuitul ori inculpatul acoperă integral prejudiciul cauzat, limitele pedepsei prevăzute de lege pentru fapta săvârșită se reduc la jumătate. Dacă prejudiciul cauzat și recuperat în aceleași condiții este de până la 100.000 euro, în echivalentul monedei naționale, se poate aplica pedeapsa cu amendă. Dacă prejudiciul cauzat și recuperat în aceleași condiții este de până la 50.000 euro, în echivalentul monedei naționale, se aplică o sancțiune administrativă, care se înregistrează în cazierul judiciar.

(2) Dispozițiile prevăzute la alin. (1) nu se aplică dacă făptuitorul a mai săvârșit o infracțiune prevăzută de prezenta lege într-un interval de cinci ani de la comiterea faptei pentru care a beneficiat de prevederile alin. (1)".

Deși denumirea marginală a capitolului anterior menționat se referă la "Cauze de nepedepsire și cauze de reducere a pedepselor", stabilirea naturii juridice a instituțiilor reglementate în conținutul articolului 10 suscită însă anumite precizări.

Pentru teza I a art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005, respectiv pentru ipoteza în care limitele de pedeapsă se reduc la jumătate în cazul acoperirii integrale a prejudiciului în cursul urmăririi penale sau în cursul judecării, până la soluționarea cauzei în primă instanță, denumirea de cauză de reducere a pedepsei se justifică.

În ceea ce privește natura juridică a instituției reglementate de textul alin. (1), teza a II-a a art. 10, în care se prevede că, în situația în care prejudiciul cauzat și recuperat integral în aceleași condiții, este mai mic de 100.000 euro, se poate aplica pedeapsa cu amendă, în doctrină, pornindu-se de la distincția între stările de atenuare sau de agravare a pedepsei și circumstanțele atenuante sau agravante, au fost cristalizate două opinii: o primă opinie, potrivit căreia ar fi vorba de o cauză de reducere a pedepsei având în vedere că legiuitorul nu le-a inclus în conținutul art. 73 din Codul penal din 1969 și a stabilit acestor împrejurări un caracter imperativ, și o a doua opinie, care susține că ne aflăm în prezența unei circumstanțe atenuante legale personale.

În doctrină, circumstanțele au fost definite ca fiind acel complex de date, împrejurări, stări, calități sau situații care însoțesc săvârșirea faptei sau privesc persoana făptuitorului, în legătură cu manifestarea sa infracțională, iar stările de atenuare sau de agravare au fost definite ca acele situații, care deși nu sunt legate direct de faptă, caracterizează gradul de pericol social al acesteia sau pericolozitatea socială a infractorului. Cu alte cuvinte, circumstanțele sunt legate de fapta comisă, influențează pedeapsa, ca urmare a acelor stări, situații care însoțesc fapta și influențează gravitatea faptei și situația făptuitorului, iar stările de atenuare sau de agravare determină gravitatea faptei și influențează situația făptuitorului în mod autonom, fără o legătură directă cu fapta și persoana făptuitorului.

În considerarea distincției făcute de doctrină între stările de atenuare sau de agravare a pedepsei și circumstanțele atenuante sau agravante se constată că, în ipoteza reglementată de art. 10 alin. (1) teza a II-a din Legea nr. 241/2005, repararea integrală a prejudiciului se realizează după săvârșirea infracțiunii, fiind o împrejurare care nu are legătură directă cu fapta de evaziune fiscală,

influențează gravitatea acesteia însă, din motive de politică penală - recuperarea prejudiciului cauzat bugetului de stat -, legiuitorul a prevăzut această instituție care poate fi calificată ca o cauză de atenuare a pedepsei, în contextul în care în categoria stărilor de atenuare pot fi incluse și cauzele de reducere a pedepselor reglementate de norme penale din legi speciale [exemplificativ, art. 9 alin. (2) din Legea nr. 39/2003 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate, cu modificările ulterioare], precum și schimbarea pedepsei într-o sancțiune penală mai ușoară.

Or, prin introducerea acestor cauze de nepedepsire/reducere a pedepsei s-a urmărit facilitarea recuperării la bugetul statului a creanțelor rezultate prin săvârșirea faptelor de evaziune fiscală și, corelativ, atenuarea regimului sancționator pentru persoanele care contribuie la recuperarea lor. În viziunea legiuitorului, recuperarea integrală a prejudiciului cauzat prin săvârșirea unei infracțiuni de evaziune fiscală este o împrejurare ulterioară săvârșirii infracțiunii și care are ca efect atenuarea regimului sancționator.

Criteriul prejudiciului luat în considerare de legiuitor în evaluarea generică a pericolului social al faptelor de evaziune fiscală determină fie agravarea sa, atunci când prejudiciul depășește un anumit nivel, fie scăderea sa, în ipoteza recuperării prejudiciului, și explică, pe de o parte, caracterul tehnic, pecuniar al infracțiunii, iar, pe de altă parte, faptul că dincolo de considerentele de ordin general privind protejarea intereselor generale sunt avute în vedere creanța bugetară, valoarea acesteia și recuperarea ei.

Un alt argument în susținerea acestei aprecieri este și faptul că în cazul ipotezei descrise în conținutul art. 10 alin. (1) teza a II-a din Legea nr. 241/2005, legiuitorul a lăsat la aprecierea instanței posibilitatea aplicării amenzii penale, pe când, în cazul reținerii de către instanță a circumstanțelor atenuante legale sau judiciare, efectul nu poate fi decât cel al reducerii sau înlocuirii pedepsei cu alta mai ușoară.

Și în ceea ce privește instituția reglementată de art. 10 alin. (1) teza a III-a din Legea nr. 241/2005, care prevede că în situația în care prejudiciul cauzat și recuperat în aceleași condiții este de până la 50.000 euro se aplică o sancțiune administrativă, care se înregistrează în cazierul judiciar, au fost exprimate în doctrină două puncte de vedere. Astfel, unii autori au considerat că este vorba de o cauză de nepedepsire, iar alții au apreciat că este o cauză de înlocuire a răspunderii penale - art. 90 din Codul penal din 1969, susținători opiniei admitând, însă, că nu se poate realiza o comparare cu instituția prevăzută la art. 18¹ din Codul penal din 1969, pornind de la caracterul facultativ al aplicării sancțiunii administrative cuprinse în norma penală și caracterul obligatoriu al aplicării sancțiunii administrative în ipoteza descrisă în norma penală din legea specială.

Având în vedere argumentele expuse în doctrină de susținătorii celor două opinii, s-a apreciat că teza finală reglementează o cauză de nepedepsire care face parte din categoria mai largă a cauzelor care înlătură răspunderea penală.

Astfel, cauzele care înlătură răspunderea penală sunt instituții de drept penal care fac ca incidența și funcționarea constrângerii juridice penale să corespundă scopului legii penale și scopului pedepsei. Ele sunt definite ca fiind acele stări, situații, împrejurări, posterioare săvârșirii infracțiunii, reglementate de lege, care conduc la stingerea raportului juridic penal de conflict. Aceste cauze se împart în: cauze generale, fiind reglementate în titlul VII, respectiv prescripția răspunderii penale, amnistia, lipsa plângerii prealabile etc., și sunt incidente pentru orice infracțiune și cauze speciale care înlătură răspunderea penală sau de impunitate și sunt reglementate în Partea generală și în Partea specială a Codului penal din 1969, cu referire la desistarea și împiedicarea producerii rezultatului - art. 22; împiedicarea săvârșirii faptei de către participant - art. 30; denunțarea faptei de către mituitor - art. 255 alin. 3 sau în legi penale speciale ori în legi ce conțin dispoziții penale (cum este și cazul art. 10 din Legea nr. 241/2005). Deși în doctrină unii autori au făcut distincția între cauzele de nepedepsire și cele care înlătură răspunderea penală, într-o decizie de îndrumare, Plenul Tribunalului Suprem a stabilit că denunțarea și desistarea se asimilează cauzelor de înlăturare a răspunderii penale (Decizia de îndrumare a Tribunalului Suprem nr. 3/1969).

Ca atare, cauzele speciale de nepedepsire prevăzute în Partea specială a Codului penal din 1969 sau în legi speciale care conțin dispoziții penale sunt împrejurări, stări subiective și au în vedere conduita făptuitorului după săvârșirea faptei, iar cauzele speciale prevăzute în Partea generală a

Codului penal, deși sunt tot împrejurări, stări subiective, au în vedere conduita făptuitorului în timpul săvârșirii faptei (Drept penal român. Partea generală, Universul Juridic, București, 2007, Constantin Mitrache și Cristian Mitrache, pag. 148). În concluzie, în situația în care se constată incidența unor asemenea cauze considerate exclusive de infracțiune, fapta este considerată infracțiune, fiind înlăturată doar consecința comiterii ei, respectiv răspunderea penală.

Cauzele care înlătură caracterul penal al faptei constau în anumite situații, stări, împrejurări existente în momentul săvârșirii faptei, care împiedică realizarea unei trăsături esențiale a infracțiunii și prin aceasta exclud caracterul penal al faptei (V. Dongoroz ș.a., Explicații teoretice ale Codului penal român, Partea generală, vol. 1, 1969, pag. 332). Spre deosebire de cauzele care înlătură răspunderea penală, aceste cauze există în momentul comiterii faptei, împiedică realizarea unei trăsături esențiale a infracțiunii și, ca atare, exclud caracterul penal al faptei. Astfel, în ipoteza în care se constată incidența acestor cauze care înlătură caracterul penal al faptei, aceasta nu mai constituie infracțiune și nu mai putem vorbi de o răspundere penală, care nu poate avea alt temei decât săvârșirea unei infracțiuni, potrivit dispozițiilor art. 17 alin. 2 din Codul penal din 1969.

În susținerea interpretării că teza finală a art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005 reglementează o cauză specială de nepedepsire sau impunitate sunt și următoarele argumente cu efecte asupra soluțiilor ce puteau fi dispuse în practică: este o cauză ce poate fi constatată și în cursul urmăririi penale și se poate dispune încetarea procesului penal de către procuror, nemaifiind necesară sesizarea instanței atunci când se constată că prejudiciul cauzat prin infracțiunea de evaziune fiscală a fost acoperit integral încă din cursul urmăririi penale (spre deosebire de instituția înlocuirii răspunderii penale pe care doar instanța de judecată o poate dispune) și poate opera pentru una sau unele dintre infracțiunile ce intră în concurs (pe când înlocuirea răspunderii penale poate fi dispusă în cazul infracțiunilor concurente dacă pentru fiecare infracțiune aflată în concurs sunt îndeplinite condițiile de înlocuire a răspunderii penale).

Un alt argument vizează rațiunea legiuitorului care în evaluarea pericolului social al faptelor de evaziune fiscală a considerat că acea împrejurare ulterioară săvârșirii infracțiunii, constând în conduita făptuitorului de a acoperi integral prejudiciul până la primul termen de judecată, influențează pericolul social al faptei, determinând înlăturarea pedepsei penale, interpretare care ar justifica și denumirea marginală dată capitolului III din Legea nr. 241/2005, cauze de nepedepsire și de reducere a pedepselor.

În consecință, pentru toate aceste argumente, se apreciază că și teza finală a art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005 reglementează o cauză specială de nepedepsire sau impunitate care sub aspectul naturii juridice se aseamănă cu cea de reducere a pedepsei, în prima situație pedeapsa este înlăturată, iar, în cea de-a doua, operează o reducere a pedepsei în limitele stabilite de legiuitor.

Stabilind natura juridică a instituțiilor reglementate de art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005 ca fiind cauze de nepedepsire și de reducere a pedepselor, o altă chestiune ce trebuie lămurită și care are efecte în practica judiciară sub aspectul sancționării participanților este stabilirea caracterului real sau personal al acestor cauze.

Pentru lămurirea controverselor privind caracterul real sau personal al acestor cauze de nepedepsire/reducere a limitelor de pedeapsă prevăzute în art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005 este necesar a releva modul în care sunt definite și clasificate circumstanțele reale și personale în norma de drept penal material.

Așadar, în doctrină, circumstanțele sunt definite ca acele împrejurări, stări, situații, calități, întâmplări sau alte date ale realității, care stau în afara conținutului esențial al infracțiunii, care au legătură cu fapta săvârșită sau cu persoana făptuitorului, sporesc sau nu gradul de pericol social al faptei ori pericolozitatea făptuitorului, putând determina fie o agravare, fie o atenuare a pedepsei concrete. În funcție de anumite elemente care le diferențiază, circumstanțele se clasifică în funcție de obiectul la care se referă, în circumstanțe reale (cu privire la faptă) și circumstanțe personale (cu privire la făptuitor).

Astfel, circumstanțele reale sunt acele împrejurări, stări, situații calități care sunt legate de faptă și au în vedere obiectul și latura obiectivă a faptei prevăzute de legea penală și se răsfrâng asupra participanților numai în măsura în care aceștia le-au cunoscut și le-au prevăzut - art. 50 alin. (2) din

Codul penal, art. 28 alin. 2 din Codul penal din 1969, iar circumstanțele personale sunt acele împrejurări, stări, situații calitative, însușiri care sunt legate de persoana făptuitorului și care îl caracterizează sub aspectul pericolozității sale. Acestea din urmă cuprind atât circumstanțele personale subiective (cele referitoare la legătura dintre participant și atitudinea sa psihică în efectuarea actelor contributive la săvârșirea faptei prevăzute de legea penală, respectiv forma de vinovăție cu care făptuitorul a acționat, scopul urmărit, dorința de a se desista, căința activă), cât și circumstanțele personale de individualizare (care privesc particularitățile persoanei participantului la săvârșirea infracțiunii, respectiv calitatea făptuitorului, antecedentele penale, raporturile cu victima etc.).

În considerarea aspectelor teoretice prezentate se subliniază faptul că, prin introducerea în conținutul art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005 a cauzelor de nepedepsire/reducere a limitelor de pedeapsă, legiuitorul, în evaluarea generică a pericolului social al faptei, a considerat că recuperarea integrală a prejudiciului cauzat prin săvârșirea unei infracțiuni de evaziune fiscală, până la momentul stabilit de legiuitor (primul termen de judecată, astfel cum a fost stabilit și prin Decizia Curții Constituționale nr. 1.519 din 18 noiembrie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 43 din 18 ianuarie 2011), este o împrejurare ulterioară săvârșirii infracțiunii care influențează acest pericol social și are ca efect atenuarea regimului sancționator, în raport cu conduita făptuitorului după comiterea faptei.

Ca atare, se apreciază că acoperirea integrală a prejudiciului până la momentul procesual stabilit de legiuitor nu se referă la fapta de evaziune fiscală, ci privește conduita făptuitorului după momentul comiterii faptei, conturând atitudinea psihică, de căință activă manifestată de făptuitor până la acel moment procesual, conduită în raport cu care se poate aprecia asupra pericolozității sale.

În susținerea acestei aprecieri este și faptul că legiuitorul a inclus printre criteriile generale de individualizare a pedepsei și criteriul "conduita după săvârșirea infracțiunii și în cursul procesului penal", avut în vedere la aprecierea pericolozității făptuitorului în procesul individualizării judiciare a pedepsei art. 74 alin. (1) lit. f) din Codul penal, criteriu care exista și în vechea reglementare în conținutul art. 74 alin. 1 lit. b) din Codul penal din 1969, în varianta "stăruința depusă de infractor pentru a înlătura rezultatul infracțiunii sau a repara paguba pricinuită".

Or, acoperirea integrală a prejudiciului de către autorul infracțiunii de evaziune fiscală, realizată la un moment ulterior comiterii faptei, reprezintă o manifestare a conduitei după săvârșirea infracțiunii și în cursul procesului penal, pe care legiuitorul a calificat-o ca fiind o cauză de nepedepsire/reducere a limitelor de pedeapsă, păstrându-i însă caracterul personal.

Totodată, în conținutul art. 75 alin. (2) din Codul penal legiuitorul a înțeles să includă și alte situații, împrejurări care pot fi apreciate de instanță drept circumstanțe atenuante judiciare, cu caracter personal, printre care la lit. a) a inclus și "eforturile depuse de infractor pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii" (acea căință activă) și care conduc, atunci când sunt reținute, la reducerea limitelor de pedeapsă la jumătate, în condițiile stabilite de art. 76 din Codul penal (în norma penală anterioară efectele reținerii acestei circumstanțe atenuante judiciare personale au vizat reducerea limitelor de pedeapsă sau a cuantumului amenzii care nu puteau coborî sub anumite limite/anumit quantum stabilit de legiuitor, prin raportare la minimul special al pedepsei închisorii sau al amenzii). Prin urmare, acoperirea integrală a prejudiciului, în condițiile reglementate de art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005, conturează tot eforturile depuse de infractor pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii, fiind incluse de legiuitor în categoria cauzelor de nepedepsire/reducere a limitelor de pedeapsă, fără a le afecta prin acesta caracterul personal.

De asemenea, în susținerea opiniei că art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005, în forma în vigoare până la data de 1 februarie 2014, reglementează o cauză de nepedepsire/reducere a limitelor de pedeapsă cu caracter personal, sunt și considerentele unor decizii ale Curții Constituționale cu privire la excepțiile de neconstituționalitate ale dispozițiilor art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005.

Astfel, în mai multe decizii prin care a respins excepțiile de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005, Curtea Constituțională a apreciat că "atitudinea procesuală

concretă a persoanelor cercetate", respectiv "comportamentul activ al inculpatului/învinuitului/făptuitorului în sensul diminuării consecințelor faptei săvârșite", constituie o circumstanță personală, cu efecte doar asupra participantului care are un asemenea comportament activ. În acest sens, instanța de contencios constituțional a reținut următoarele: "(...) Faptul că dispozițiile legale criticate stabilesc un regim sancționator diferit în funcție de atitudinea procesuală concretă a persoanelor cercetate nu poate conduce la concluzia că justiția nu ar fi unică, egală și imparțială pentru toți, judecătorul, în limitele acestor principii, procedând la individualizarea regimului sancționator potrivit criteriilor obiective puse la dispoziție de lege (...)" (Decizia nr. 362 din 24 aprilie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 370 din 31 mai 2012); "(...) Legiuitorul este liber să acorde anumite măsuri de favoare cu caracter penal, condiționat de repararea prejudiciului cauzat tocmai pentru a încuraja comportamentul activ al inculpatului/învinuitului/făptuitorului în sensul diminuării consecințelor periculoase ale faptei penale săvârșite și pentru a repune în circuitul bugetar sumele de bani ce au constituit obiectul prejudiciului (...)". (Decizia nr. 1.162 din 28 septembrie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 747 din 9 noiembrie 2010).

Și efectele acoperirii prejudiciului asupra participanților au fost lămurite de către instanța de contencios constituțional cu ocazia analizării excepțiilor de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005, prin care autorii acestor excepții au invocat, în esență, încălcarea dispozițiilor art. 16 alin. (1), art. 4 alin. (2) și art. 21 alin. (3) din Constituția României, cu referire la diferența de tratament juridic între inculpații care comit o infracțiune de evaziune fiscală de pericol și cei care comit o infracțiune de evaziune fiscală de rezultat, între cei care dispun de mijloace financiare pentru a achita prejudiciul până la primul termen de judecată și cei care nu dispun de resurse financiare, fapt ce creează o inechitate în fața legii și a autorităților publice, fiind încălcat și dreptul la un proces echitabil. Fiind constantă jurisprudenței sale, Curtea a constatat că dispozițiile legale criticate au mai fost supuse controlului de constituționalitate prin raportare la aceleași prevederi constituționale și cu o motivare asemănătoare. Astfel, prin Decizia nr. 638 din 28 iunie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 581 din 23 august 2007, s-a reținut că este respectat principiul egalității în drepturi statuat prin art. 16 alin. (1) din Constituție, deoarece cauzele de reducere ori de înlocuire a pedepsei prevăzute de lege pentru faptele săvârșite se aplică fără nicio discriminare autorilor infracțiunii de evaziune fiscală care au acoperit prejudiciul în condițiile reglementate de art. 10 alin. (1) din Legea nr. 241/2005; Decizia Curții Constituționale nr. 60 din 15 ianuarie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 112 din 25 februarie 2009, în același sens fiind și Decizia Curții Constituționale nr. 272 din 16 martie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 254 din 20 aprilie 2010). Tot instanța de contencios constituțional a reținut într-o altă decizie că "nu se poate primi critica privind încălcarea principiului constituțional al egalității în drepturi, deoarece cazul de reducere a pedepsei prevăzut de textul de lege atacat se aplică în mod egal tuturor persoanelor aflate în situația art. 10 alin. (1) teza I din Legea nr. 241/2005, adică autorilor unei infracțiuni de evaziune fiscală care, în cursul urmăririi penale sau al judecării, până la primul termen de judecată, au acoperit integral prejudiciul cauzat prin fapta penală" (Decizia Curții Constituționale nr. 285/2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 192 din 27 martie 2009), după cum a mai relevat că: "(...) Legiuitorul a reglementat în art. 10 alin. (1) teza I din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale o cauză de reducere a pedepsei prevăzute de lege pentru fapta săvârșită, în condițiile stabilite de textul de lege (...). Aceasta constituie o măsură de politică penală determinată de specificul infracțiunilor de evaziune fiscală, respectiv de necesitatea recuperării, cu celeritate, a sumelor datorate bugetului consolidat, și nu este de natură a aduce atingere dreptului la un proces echitabil (...). Faptul că de reducerea limitelor de pedepsei prevăzute de lege beneficiază numai învinuitul sau inculpatul care acoperă integral prejudiciul cauzat, în cursul urmăririi penale sau al judecării, până la primul termen de judecată, nu are semnificația îngădirii liberului acces la justiție. Cel în cauză are posibilitatea de a se adresa instanțelor judecătorești în cazul în care consideră că drepturile, libertate sau interesele legitime au fost încălcate și de a beneficia de toate garanțiile procesuale prevăzute de lege, inclusiv în ceea ce privește latura civilă (...) partea

interesată are deplină libertate să demonstreze existența, inexistența, respectiv întinderea prejudiciului, instanța fiind cea care în temeiul competenței sale constituționale (...) să decidă în cauză, pe baza probelor administrate, și asupra laturii civile (...) " (Decizia Curții Constituționale nr. 647 din 19 iunie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 494 din 18 iulie 2012).

În sensul opiniei exprimate în cele ce precedă sunt și deciziile pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală, ca instanță de recurs, apel sau în recurs în casație, cu referire la Decizia penală nr. 1.386 din 30 aprilie 2012, pronunțată în Dosarul nr. 15.820/62/2010, prin care s-a apreciat ca fiind corectă interpretarea dată de Tribunalul Brașov în considerentele Sentinței penale nr. 120 din 24 martie 2011, menținută de Curtea de Ape Brașov prin Decizia penală nr. 95/A din 15 septembrie 2011, în sensul că de dispozițiile art. 10 alin. (1) teza finală din Legea nr. 241/2005 beneficiază doar inculpații care au achitat integral prejudiciul, până la termenul prevăzut de legiuitor, instanța reliefând în motivarea soluției caracterul de circumstanță personală al conduitei inculpaților de a acoperi integral prejudiciul cauzat prin săvârșirea infracțiunii de evaziune fiscală; Decizia penală nr. 1.425/R din 23 aprilie 2014, pronunțată în Dosarul nr. 2.214/101/2013 prin care s-a reținut că, în mod corect, prin Sentința penală nr. 142 din 23 septembrie 2013, pronunțată de Tribunalul Mehedinți (menținută sub acest aspect prin Decizia penală nr. 344 din 7 noiembrie 2013 a Curții de Apel Craiova), s-a dispus încetarea procesului penal față de inculpatul A., întrucât acesta a achitat integral prejudiciul cauzat prin săvârșirea infracțiunii de evaziune fiscală, prevăzută de art. 9 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 241/2005 cu aplicarea art. 41 alin. 2 din Codul penal (din 1969), a cărui valoare nu depășește 50.000 euro, în echivalentul monedei naționale, apreciind că această împrejurare nu poate produce consecințe în planul răspunderii penale și pentru inculpata persoană juridică B; Decizia penală nr. 201/A din 27 iunie 2014, pronunțată în Dosarul nr. 263/35/2013 prin care s-a reținut că, pentru a putea opera dispozițiile art. 10 din Legea nr. 241/2005, prejudiciul trebuie recuperat de inculpat și de partea responsabilă civilmente; Decizia penală nr. 368/RC din 11 decembrie 2014, pronunțată în Dosarul nr. 3.447/1/2014, prin care s-a apreciat că, pentru a fi incidentă cauza de nepedepsire reglementată de dispozițiile art. 10 alin. (1) teza finală din Legea nr. 241/2005, este necesar a fi constatată contribuția inculpatului de a acoperi integral prejudiciul infracțional, iar nu atitudinea și contribuția părții civile de a-și recupera debitele. Altfel spus, nu orice modalitate de recuperare a prejudiciului duce la incidența cauzei de nepedepsire, ci numai atitudine activă, strict personală a inculpatului, de a înlătura consecințele infracțiunii săvârșite.

Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 475 și 477 din Codul de procedură penală,

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

în numele legii

DECIDE:

Admite sesizarea formulată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția penală, în Dosarul nr. 9.131/2/2011*, prin care se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept: "dacă art. 10 alin. 1 din Legea nr. 241/2005, în forma în vigoare până la data 1 februarie 2014, reglementează o cauză de nepedepsire/reducere a limitelor de pedeapsă cu caracter real sau personal".

Stabilește că dispozițiile art. 10 alin. 1 din Legea nr. 241/2005, în forma în vigoare până la data 1 februarie 2014, reglementează o cauză de nepedepsire/reducere a limitelor de pedeapsă cu caracter personal.

Obligatorie de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, potrivit art. 477 alin. 3 din Codul de procedură penală.